Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 2. decembra 2014*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti — Smernica 2004/83/ES — Minimálne ustanovenia pre priznanie postavenia utečenca alebo osoby oprávnenej na doplnkovú ochranu — Článok 4 — Posudzovanie skutočností a okolností — Spôsoby posudzovania — Prijatie určitých dôkazov — Rozsah právomocí príslušných vnútroštátnych orgánov — Obava z prenasledovania na základe sexuálnej orientácie — Rozdiely medzi jednak obmedzeniami týkajúcimi sa overení písomných alebo iných vyhlásení a dôkazov o údajnej sexuálnej orientácii žiadateľa o azyl a jednak obmedzeniami, ktoré sa uplatňujú na overenia týchto skutočností v súvislosti s inými dôvodmi prenasledovania — Smernica 2005/85/ES — Minimálne normy týkajúce sa konania o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca v členských štátoch — Článok 13 — Požiadavky kladené na osobný pohovor — Charta základných práv Európskej únie — Článok 1 — Ľudská dôstojnosť — Článok 7 — Rešpektovanie súkromného a rodinného života“

V spojených veciach C-148/13 až C-150/13,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podané rozhodnutiami Raad van State (Holandsko) z 20. marca 2013 a doručené Súdnemu dvoru 25. marca 2013, ktoré súvisia s konaniami:

A (C-148/13),

B (C-149/13),

C (C-150/13)

proti

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

za účasti:

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, podpredseda K. Lenaerts, predsedovia komôr A. Tizzano, L. Bay Larsen (spravodajca), T. von Danwitz, A. Ó Caoimh a J.-C. Bonichot, sudcovia A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund a J. L. da Cruz Vilaça,

generálna advokátka: E. Sharpston,

tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

* Jazyky konania: holandčina.

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 25. februára 2014,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— A, v zastúpení: N. C. Blomjous, advocaat,

— B, v zastúpení: C. Chen, advocaat,

— United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), v zastúpení: P. Moreau, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci M.-E. Demetriou, QC,

— holandská vláda, v zastúpení: C. Schillemans, M. Bulterman a B. Koopman, splnomocnené zástupkyne,

— belgická vláda, v zastúpení: M. Jacobs a C. Pochet, splnomocnené zástupkyne,

— česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,

— nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze a A. Wiedmann, splnomocnení zástupcovia,

— grécka vláda, v zastúpení: M. Michelogiannaki, splnomocnená zástupkyňa,

— francúzska vláda, v zastúpení: D. Colas a S. Menez, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: M. Condou-Durande a R. Troosters, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 17. júla 2014,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú článku 4 smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany (Ú. v. ES L 304, s. 12; Mim. vyd. 19/007, s. 96), ako aj článkov 3 a 7 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

2 Tieto návrhy boli podané v rámci sporov medzi A, B a C, štátnymi príslušníkmi tretích štátov, na jednej strane a Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (štátny tajomník ministerstva bezpečnosti a spravodlivosti, ďalej len „Staatssecretaris“) na druhej strane v súvislosti so zamietnutím ich žiadostí o povolenia na dočasný pobyt (azyl) v Holandsku.

Právny rámec

Medzinárodné právo

3 Na základe článku 1 oddielu A ods. 2 prvého pododseku Dohovoru o právnom postavení utečencov, podpísaného v Ženeve 28. júla 1951, ktorý nadobudol platnosť 22. apríla 1954 [*Zbierka zmlúv Spojených národov*, zv. 189, s. 150, č. 2545 (1954), ďalej len „Ženevský dohovor“], zmeneného a doplneného protokolom o právnom postavení utečencov uzavretým v New Yorku 31. januára 1967, ktorý nadobudol platnosť 4. októbra 1967, sa pojem „utečenec“ vzťahuje na ktorúkoľvek osobu, ktorá

„sa nachádza mimo svojho štátu a má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu; alebo na osobu bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho obvyklého pobytu v dôsledku týchto udalostí a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť“.

Právo Únie

Smernica 2004/83

4 V zmysle odôvodnenia 3 smernice 2004/83 Ženevský dohovor predstavuje základný kameň pre medzinárodný právny režim na ochranu utečencov.

5 Odôvodnenie 10 tejto smernice stanovuje:

„Táto smernica rešpektuje základné práva a dodržiava zásady uznávané najmä [Chartou]. Táto smernica sa snaží predovšetkým o zaistenie plného rešpektovania ľudskej dôstojnosti a práva na azyl žiadateľov o azyl a ich sprevádzajúcich rodinných príslušníkov.“

6 Odôvodnenie 16 tejto smernice stanovuje, že by sa mali stanoviť minimálne pravidlá pre definíciu a obsah postavenia utečenca s cieľom usmerniť príslušné vnútroštátne orgány členských štátov pri uplatňovaní Ženevského dohovoru.

7 Podľa odôvodnenia 17 smernice 2004/83 je potrebné zaviesť spoločné kritériá pre uznanie žiadateľov o azyl ako utečencov v zmysle článku 1 Ženevského dohovoru.

8 V zmysle článku 2 tejto smernice na účely tejto smernice:

„…

c) ‚utečenec‘ znamená štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý kvôli oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, politických dôvodov, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny…

…“

9 Článok 4 smernice 2004/83, nachádzajúci sa v kapitole II tejto smernice, nazvanej „Posudzovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu“, definuje požiadavky na posudzovanie skutočností a okolností a stanovuje:

„1. Členské štáty môžu považovať za povinnosť žiadateľa predložiť čo možno najskôr všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu. V spolupráci so žiadateľom povinnosťou členského štátu je posúdiť príslušné zložky žiadosti.

2. Dôkazy uvedené v odseku 1 pozostávajú z vyhlásení žiadateľa a celej dokumentácie, ktorá je k dispozícii žiadateľovi, týkajúc[ich] sa veku žiadateľa, základných informácií, vrátane tých, ktoré sa týkajú príslušných príbuzných, totožnosti, štátnej príslušnosti (štátnych príslušností), krajiny (krajín) a miesta (miest) predchádzajúceho pobytu, predchádzajúc[ich] žiadost[í] o azyl, trasy cesty, totožnost[i] a cestovn[ých] doklad[ov] a dôvod[ov] pre požadovanie medzinárodnej ochrany.

3. Posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu sa má vykonať na individuálnom základe a zahŕňa zohľadnenie:

a) všetkých príslušných skutočností, pokiaľ sa týkajú krajiny pôvodu v čase prijatia rozhodnutia o žiadosti; vrátane zákonov a nariadení krajiny pôvodu a spôsobu, ktorým sú uplatňované;

b) príslušných vyhlásení a dokumentácie predloženej žiadateľom vrátane informácií o tom, či žiadateľ bol alebo môže byť predmetom prenasledovania alebo vážneho bezprávia;

c) jednotlivého postavenia a osobných okolností žiadateľa, vrátane faktorov taký[ch] ako pôvod, pohlavie a vek, s cieľom posúdenia, či na základe osobných okolností žiadateľa, činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, by predstavovali prenasledovanie alebo vážne bezprávie;

d) či činnosti žiadateľa od opustenia krajiny pôvodu boli vykonávané s výlučným alebo hlavným cieľom vytvorenia potrebných podmienok pre požadovanie medzinárodnej ochrany tak, aby sa posúdilo, či tieto činnosti spôsobia, že žiadateľ bude vystavený prenasledovaniu alebo vážnemu bezpráviu v prípade návratu do tejto krajiny;

e) či žiadateľ mohol primerane očakávať prijatie ochrany inej krajiny tam, kde mohol uplatniť štátne občianstvo.

…

5. Tam, kde členské štáty uplatňujú zásadu, podľa ktorej je povinnosťou žiadateľa zdôvodniť žiadosť o medzinárodnú ochranu a tam, kde aspekty vyhlásení žiadateľa nie sú podložené písomným alebo iným dôkazom, tieto aspekty nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené nasledovné podmienky:

a) žiadateľ skutočne vynaložil snahu s cieľom zdôvodnenia svojej žiadosti;

b) predložené boli príslušné zložky [dôkazy – *neoficiálny preklad*], ktoré sú k dispozícii žiadateľovi a poskytnuté bolo uspokojivé vysvetlenie týkajúce sa akéhokoľvek nedostatku iných príslušných zložiek [dôkazov – *neoficiálny preklad*];

c) vyhlásenia žiadateľa sú uznané za logické a prijateľné a nie sú v rozpore s dostupnými osobitnými a všeobecnými informáciami týkajúcimi sa prípadu žiadateľa;

d) žiadateľ požiadal o medzinárodnú ochranu v najskoršom možnom čase, pokiaľ [ibaže by – *neoficiálny preklad*] žiadateľ preukázal primeraný dôvod, prečo tak neurobil; a

e) bola preukázaná všeobecná dôveryhodnosť žiadateľa.“

10 Článok 10 smernice 2004/83 s názvom „Dôvody prenasledovania“ stanovuje:

„1. Členské štáty zohľadnia nasledovné prvky pri posudzovaní dôvodov pre prenasledovanie:

…

d) skupina sa považuje za tvoriacu určitú sociálnu skupinu najmä tam, kde:

— príslušníci tejto skupiny majú prirodzenú [vrodenú – *neoficiálny preklad*] charakteristiku alebo spoločný pôvod, ktorý sa nemôže zmeniť alebo zdieľajú charakteristiku alebo vieru, ktorá je taká základná pre identitu alebo vedomie, že osoba by nemala byť nútená, aby sa jej zriekla, a

— skupina má jednoznačnú [odlišnú – *neoficiálny preklad*] identitu v príslušnej krajine, pretože je vnímaná ako odlišná od okolitej spoločnosti;

v závislosti od okolností v krajine pôvodu, určitá sociálna skupina môže zahŕňať skupinu vychádzajúcu zo spoločnej charakteristiky sexuálnej orientácie. Sexuálna orientácia sa nemôže chápať za zahŕňajúcu činy považované za trestné v súlade s vnútroštátnym právom členských štátov: …

…“

Smernica 2005/85/ES

11 Smernica Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca (Ú. v. EÚ L 326, s. 13) vo svojom odôvodnení 8 uvádza, že rešpektuje základné práva a dodržiava zásady uznané najmä Chartou.

12 Článok 13 smernice 2005/85, ktorý spresňuje požiadavky na osobný pohovor, vo svojom odseku 3 stanovuje:

„Členské štáty prijmú primerané kroky na zabezpečenie toho, aby sa osobné pohovory uskutočňovali za takých podmienok, ktoré umožňujú žiadateľom predložiť dôvody svojej žiadosti vyčerpávajúcim spôsobom. Za tým účelom členské štáty zabezpečia, aby:

a) osoba, ktorá vedie pohovor, bola dostatočne spôsobilá, aby mohla brať do úvahy, nakoľko je to možné, osobné alebo všeobecné okolnosti súvisiace so žiadosťou, vrátane kultúrneho pôvodu žiadateľa alebo jeho zraniteľnosti…

…“

Holandské právo

13 Relevantná vnútroštátna právna úprava je obsiahnutá v § 31 zákona o cudzincoch z roku 2000 (Vreemdelingenwet 2000), § 3.111 vyhlášky o cudzincoch z roku 2000 (Vreemdelingenbesluit 2000) a § 3.35 nariadenia o cudzincoch z roku 2000 (Voorschrift Vreemdelingen 2000).

14 Tieto ustanovenia boli spresnené v bodoch C2/2.1, C2/2.1.1 a C14/2.1 až C14/2.4 obežníka o cudzincoch z roku 2000 (Vreemdelingencirculaire 2000).

15 V zmysle § 31 ods. 1 zákona o cudzincoch z roku 2000 v spojení s § 3.111 ods. 1 vyhlášky o cudzincoch z roku 2000 dotknutému žiadateľovi o azyl prináleží, aby preukázal dôveryhodnosť dôvodov na udelenie povolenia na dočasný pobyt (azyl), pričom je povinný z vlastnej iniciatívy uviesť všetky relevantné údaje, aby orgán mohol rozhodnúť o jeho žiadosti. Staatssecretaris posúdi, či je udelenie uvedeného povolenia z právneho hľadiska dôvodné.

16 Podľa § 3.111 ods. 1 vyhlášky o cudzincoch z roku 2000, pokiaľ žiadateľ o azyl žiada o vydanie povolenia na pobyt podľa § 28 zákona o cudzincoch z roku 2000, poskytne všetky údaje vrátane relevantných dokumentov, na základe ktorých môže Staatssecretaris v spolupráci s dotknutým žiadateľom o azyl posúdiť, či existuje právny základ pre udelenie tohto povolenia.

17 V súlade s bodom C14/2.1 obežníka o cudzincoch z roku 2000 sa posúdenie dôveryhodnosti vyhlásení žiadateľa o azyl týka skutočností alebo okolností, ktoré uvádza. Skutkovými okolnosťami sú údaje týkajúce sa osoby dotknutého žiadateľa o azyl, konkrétne aj sexuálna orientácia.

18 Podľa bodu C14/2.2 tohto obežníka je žiadateľ o azyl povinný hovoriť pravdu a plne spolupracovať na čo možno najúplnejšom zisťovaní všetkých skutočností. Čo najskôr musí informovať službu prisťahovalectva a naturalizácie o všetkých udalostiach a skutkových okolnostiach dôležitých pre posúdenie jeho žiadosti.

19 Podľa bodu C14/2.3 uvedeného obežníka nie je vylúčené, že nedôveryhodnosť jednej časti vyhlásení žiadateľa o azyl poškodí tiež dôveryhodnosť všetkých ostatných častí jeho vyhlásení.

20 V zmysle bodu C14/2.4 tohto obežníka v zásade stačí, aby vyhlásenia žiadateľa o azyl boli vierohodné. Na tento účel sa od neho očakáva, že predloží dokumenty na podporu svojej žiadosti. Pri posúdení dôveryhodnosti vyhlásení, ktoré dotknutý žiadateľ o azyl uviedol na podporu svojej žiadosti, nejde o zisťovanie, či a v akej miere tieto vyhlásenia môžu byť preukázané. V mnohých prípadoch totiž žiadatelia o azyl predložili dôkaz o tom, že nie sú schopní preukázať svoje vyhlásenia a že od nich nemožno rozumne požadovať, aby predložili presvedčivé dôkazy na podporu svojich tvrdení.

21 Staatssecretaris môže vyhlásenia podľa § 3.35 ods. 3 nariadenia o cudzincoch z roku 2000 považovať za dôveryhodné, a preto nepožadovať ich potvrdenie, pokiaľ bolo možné preukázať všeobecnú dôveryhodnosť žiadateľa o azyl.

Spory vo veci samej a prejudiciálna otázka

22 A, B a C, štátni príslušníci tretích štátov, jednotlivo podali žiadosti o povolenie na dočasný pobyt (azyl) v Holandsku. Na podporu svojich žiadostí tvrdia, že majú obavy pred prenasledovaním vo svojich jednotlivých krajinách pôvodu najmä z dôvodu svojej homosexuálnej orientácie.

23 Prvú žiadosť o azyl podanú žalobcom A Staatssecretaris zamietol ako nedôveryhodnú.

24 Žalobca A nenapadol toto prvé rozhodnutie o zamietnutí a podal druhú žiadosť o azyl, v ktorej uviedol, že je pripravený absolvovať „test“, ktorý preukáže jeho homosexualitu, alebo vykonať homosexuálny akt na účely preukázania skutočnosti jeho údajnej sexuálnej orientácie.

25 Rozhodnutím z 12. júla 2011 Staatssecretaris zamietol druhú žiadosť A z dôvodu, že dôveryhodnosť ním uvádzanej sexuálnej orientácie sa naďalej nepreukázala. Staatssecretaris sa domnieval, že nebolo namieste vychádzať výlučne z údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl bez akéhokoľvek posúdenia jej dôveryhodnosti.

26 Dňa 1. augusta 2012 Staatssecretaris zamietol žiadosť žalobcu B z dôvodov, že vyhlásenia týkajúce sa jeho homosexuality boli stručné, nejasné a nedôveryhodné. Ďalej podľa Staatssecretaris, keďže B pochádza z krajiny, v ktorej homosexualita nie je akceptovaná, tento žalobca by mal byť schopný uviesť viac podrobností o svojich citoch a o vnútornom procese týkajúcom sa jeho sexuálnej orientácie.

27 C podal prvú žiadosť o azyl z iných dôvodov než pre prenasledovanie z dôvodu homosexuality, ktorú Staatssecretaris zamietol.

28 C nenapadol toto prvé rozhodnutie o zamietnutí a podal druhú žiadosť o azyl tentoraz založenú na obave pred prenasledovaním vo svojej krajine pôvodu z dôvodu jeho homosexuality. C tvrdil, že príťažlivosť k rovnakému pohlaviu si uvedomil až potom, ako opustil svoju krajinu pôvodu. Na podporu svojej žiadosti C tiež odovzdal orgánom povereným preskúmaním jeho žiadosti videonahrávku intímnych aktov s osobou rovnakého pohlavia.

29 Rozhodnutím z 8. októbra 2012 Staatssecretaris zamietol žiadosť o azyl žalobcu C z dôvodu, že jeho vyhlásenia týkajúce sa vlastnej homosexuality neboli dôveryhodné. Staatssecretaris sa domnieval, že C mal informovať o svojej údajnej sexuálnej orientácii už v rámci prvej žiadosti o azyl, že jasne nevysvetlil, ako si uvedomil svoju homosexualitu, a neodpovedal na otázky týkajúce sa holandských organizácií na ochranu práv homosexuálov.

30 V nadväznosti na zamietnutie ich žiadostí o povolenia na dočasný pobyt (azyl) A, B a C podali žaloby proti týmto zamietavým rozhodnutiam na Rechtbank's-Gravenhage.

31 Rozsudkami z 9. septembra 2011 a z 30. októbra 2012 Rechtbank's-Gravenhage zamietol žaloby A a C ako nedôvodné. Tento súd sa domnieval, že A a C na jednej strane mali vo svojich jednotlivých žalobách napadnúť prvé zamietavé rozhodnutia Staatssecretaris, a na druhej strane, že v rámci druhého konania o azyle nepreukázali dôveryhodnosť svojich vyhlásení týkajúcich sa ich údajnej homosexuality.

32 Rozsudkom z 23. augusta 2012 bola žaloba podaná B proti zamietavému rozhodnutiu Staatssecretaris tiež zamietnutá. Rechtbank's-Gravenhage sa domnieval, že Staatssecretaris mohol rozumne dospieť k záveru, že vyhlásenia B o jeho homosexualite neboli dôveryhodné.

33 A, B, a C podali odvolanie proti uvedeným rozsudkom na Raad van State (Štátna rada).

34 V rámci týchto odvolacích konaní A, B a C najmä tvrdia, že na základe nemožnosti konštatovať objektívne sexuálnu orientáciu žiadateľov o azyl, by orgány poverené preskúmaním žiadosti o azyl mali založiť svoje rozhodnutia výlučne na základe tvrdenia týchto žiadateľov o tejto údajnej orientácii.

35 Podľa žalobcov vo veci samej však v rámci preskúmania dôveryhodnosti vyhlásení uskutočnených žiadateľom o azyl uvedené orgány kladú otázky týkajúce sa tejto údajnej orientácie, ktoré zasahujú najmä do rešpektovania ľudskej dôstojnosti žiadateľa a do jeho práva na rešpektovanie súkromného života, pričom navyše nezohľadňujú tieseň, ktorú tento žiadateľ mohol pociťovať pri výsluchoch, ani kultúrne bariéry, ktoré mu bránili otvorene hovoriť o tejto orientácii. Ďalej skutočnosť, že Staatssecretaris považuje tvrdenia žiadateľov o azyl za nedôveryhodné, by nemala viesť k rovnakému záveru, pokiaľ ide o dôveryhodnosť samotnej sexuálnej orientácie.

36 Staatssecretaris tvrdí, že ani zo smernice 2004/83, ani z Charty nevyplýva, že je namieste rozhodnúť len na základe tvrdenia žiadateľov o azyl o nimi uvádzanej sexuálnej orientácii. Nie je nevyhnutné ani tak overiť, že žiadatelia o azyl skutočne majú takú sexuálnu orientáciu, ako uvádzajú, ale skôr, že vierohodne preukázali, že patria do sociálnej skupiny v zmysle článku 10 ods. 1 písm. d) smernice 2004/83, alebo že ich prenasledovatelia ich ako takých za členov tejto skupiny považujú v zmysle článku 10 ods. 2 tejto smernice.

37 Ďalej podľa Staatssecretaris žiadatelia o azyl môžu len zriedka poskytnúť iný dôkaz o svojej homosexualite než vlastné vyhlásenie, takže pokiaľ sa tieto vyhlásenia považujú za koherentné a vierohodné a pokiaľ možno preukázať všeobecnú dôveryhodnosť žiadateľa o azyl, musí sa týmto žiadateľom priznať výhoda pochybnosti.

38 Podľa Staatssecretaris posúdenie dôveryhodnosti sexuálnej orientácie žiadateľov o azyl, ktoré musí vykonať, sa nelíši od posúdenia týkajúceho sa iných dôvodov prenasledovania. Tento orgán však zohľadňuje osobitné problémy spojené s vyhláseniami týkajúcimi sa sexuálnej orientácie. Spolupracovníkom povereným výsluchmi žiadateľov o azyl sa odporúča, aby nekládli priame otázky v súvislosti so spôsobom, akým títo žiadatelia o azyl žijú so svojou orientáciou. Navyše obrázkom intímnych aktov predloženým žiadateľmi o azyl sa ako dôkazom nepripisuje nijaká dôležitosť, keďže preukazujú len vykonanie samotných sexuálnych aktov a nie skutočnosť údajnej sexuálnej orientácie.

39 Raad van State spresňuje, že ani článok 4 smernice 2004/83, ani uvádzané ustanovenia Charty neukladajú Staatssecretaris povinnosť považovať sexuálnu orientáciu uvádzanú žiadateľmi o azyl za preukázanú výlučne na základe ich vyhlásení. Ďalej podľa tohto súdu overenie sexuálnej orientácie žiadateľov o azyl sa nelíši od overenia iných dôvodov prenasledovania.

40 Raad van State si kladie otázku prípadných obmedzení, ktoré vyplývajú z ustanovení článku 4 smernice 2004/83, ako aj z ustanovení článkov 3 a 7 Charty, čo sa týka overenia sexuálnej orientácie žiadateľov o azyl.

41 Vnútroštátny súd sa domnieva, že kladenie otázok žiadateľovi o azyl môže v určitej miere zasiahnuť do práv zaručených uvedenými ustanoveniami Charty.

42 Podľa tohto súdu, bez ohľadu na metódu prijatú v konkrétnom členskom štáte na účely preskúmania skutočnosti uvádzanej sexuálnej orientácie, nebezpečenstvo zásahu do základných práv žiadateľov o azyl, ako sú potvrdené v článkoch 3 a 7 Charty, nemožno vylúčiť.

43 Za týchto podmienok Raad van State rozhodla prerušiť konania a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku, ktorá má v každej z vecí C-148/13 až C-150/13 rovnaké znenie:

„Aké obmedzenia stanovuje článok 4 [smernice 2004/83] a [Charta], predovšetkým jej články 3 a 7, pre spôsob, akým sa má posudzovať dôveryhodnosť údajnej sexuálnej orientácie, a odlišujú sa tieto obmedzenia od obmedzení, ktoré platia pre posudzovanie dôveryhodnosti iných dôvodov prenasledovania, a pokiaľ áno, do akej miery?“

44 Rozhodnutím Súdneho dvora z 19. apríla 2013 boli veci C-148/13 až C-150/13 spojené na účely písomnej a ústnej časti konania, ako aj na účely vyhlásenia rozsudku.

O prejudiciálnej otázke

Úvodné pripomienky

45 Z odôvodnení 3, 16 a 17 smernice 2004/83 vyplýva, že Ženevský dohovor predstavuje základný kameň medzinárodného právneho režimu ochrany utečencov a že ustanovenia tejto smernice, ktoré sa týkajú priznávania postavenia utečenca, ako aj obsahu tohto postavenia, boli prijaté s cieľom pomôcť príslušným orgánom členských štátov pri aplikácii tohto dohovoru, opierajúc sa o spoločné pojmy a kritériá (rozsudok N., C-604/12, EU:C:2014:302, bod 27).

46 Ustanovenia smernice 2004/83 je preto potrebné vykladať s ohľadom na jej celkovú štruktúru a jej cieľ pri súčasnom rešpektovaní Ženevského dohovoru a iných relevantných Zmlúv, na ktoré odkazuje článok 78 ods. 1 ZFEÚ. Pri tomto výklade je potrebné, ako vyplýva z odôvodnenia 10 tejto smernice, rešpektovať práva priznané Chartou (rozsudok X a i., C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 40).

47 Ďalej treba pripomenúť, že smernica 2004/83 neobsahuje procesné pravidlá vzťahujúce sa na skúmanie žiadosti o medzinárodnú ochranu a v dôsledku toho ani neurčuje procesné záruky, ktoré sa musia priznať žiadateľovi o azyl. V rámci preskúmania vecí samých je však potrebné zohľadniť smernicu 2005/85, ktorá upravuje minimálne štandardy pre konania o skúmaní žiadostí a spresňuje práva žiadateľov o azyl.

O otázke

48 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 4 smernice 2004/83 vnímaný s prihliadnutím na ustanovenia Charty má vykladať v tom zmysle, že príslušným vnútroštátnym orgánom konajúcim pod dohľadom súdu ukladá určité obmedzenia pri posudzovaní údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl, ktorého žiadosť sa zakladá na obave pred prenasledovaním z dôvodu tejto orientácie.

49 V tomto ohľade treba na úvod uviesť, že na rozdiel od tvrdení žalobcov vo veci samej, podľa ktorých by príslušné orgány poverené preskúmaním žiadosti o azyl založenej na obave pred prenasledovaním z dôvodu sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl mali považovať údajnú orientáciu za preukázanú skutočnosť výlučne na základe vyhlásení tohto žiadateľa, uvedené vyhlásenia by vzhľadom na osobitný kontext, do ktorého patria žiadosti o azyl, mali predstavovať len východiskový bod v procese preskúmania skutočností a okolností, uvedeného v článku 4 smernice 2004/83.

50 Zo samotného znenia článku 4 ods. 1 uvedenej smernice totiž vyplýva, že v rámci tohto preskúmania členské štáty môžu považovať za povinnosť žiadateľa predložiť čo možno najskôr všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, pričom povinnosťou členského štátu je v spolupráci s týmto žiadateľom posúdiť príslušné zložky tejto žiadosti.

51 Navyše z článku 4 ods. 5 smernice 2004/83 vyplýva, že pokiaľ podmienky vymenované v bodoch a) až e) tohto ustanovenie nie sú splnené, vyhlásenia žiadateľov o azyl týkajúce sa údajnej sexuálnej orientácie si môžu vyžadovať potvrdenie.

52 Z toho vyplýva, že hoci žiadateľovi o azyl prináleží uviesť túto orientáciu, ktorá predstavuje skutočnosť patriacu do jeho osobnej sféry, žiadosti o priznanie postavenia utečenca odôvodnené obavou z prenasledovania z dôvodu tejto orientácie, rovnako ako žiadosti založené na iných dôvodoch prenasledovania, môžu byť predmetom postupu posudzovania podľa článku 4 tejto smernice.

53 Spôsoby, akými príslušné orgány posúdia vyhlásenia a písomné alebo iné dôkazy predložené na podporu takýchto žiadostí, musia byť v súlade s ustanoveniami smerníc 2004/83 a 2005/85, ako aj, ako to vyplýva jednotlivo z odôvodnení 10 a 8 týchto smerníc, so základnými právami zaručenými Chartou, ako sú právo na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti potvrdené článkom 1 Charty, ako aj právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života zaručené jej článkom 7.

54 Hoci sa ustanovenia článku 4 smernice 2004/83 uplatňujú na všetky žiadosti o medzinárodnú ochranu bez ohľadu na dôvody prenasledovania uvádzané na podporu týchto žiadostí, pravdou tiež ostáva, že príslušným orgánom prináleží, aby prispôsobili svoje spôsoby posúdenia vyhlásení a písomných a iných dôkazov v závislosti od vlastných charakteristík každej kategórie žiadosti o azyl, pričom musia rešpektovať práva zaručené Chartou.

55 Pokiaľ ide o posudzovanie skutočností a okolností podľa článku 4 smernice 2004/83, uskutočňuje sa v dvoch rôznych etapách, ako bolo rozhodnuté v bode 64 rozsudku M. (C-277/11, EU:C:2012:744). Prvá etapa sa týka určenia skutkových okolností, ktoré môžu predstavovať dôkazy na podporu žiadosti, kým druhá etapa sa týka právneho posúdenia týchto dôkazov, pričom spočíva v rozhodnutí o tom, či sú s ohľadom na skutočnosti charakterizujúce konkrétny prejednávaný prípad splnené hmotnoprávne podmienky na priznanie medzinárodnej ochrany stanovené v článkoch 9 a 10 alebo 15 smernice 2004/83.

56 V rámci tejto prvej etapy, do ktorej patria práve otázky vnútroštátneho súdu v každej z vecí samých, hoci sa členské štáty môžu domnievať, že obvykle prináleží žiadateľovi, aby čo možno najskôr predložil všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie svojej žiadosti, pričom práve žiadateľ môže najskôr predložiť dôkazy preukazujúce jeho vlastnú sexuálnu orientáciu, nič to nemení na tom, že dotknutému

členskému štátu prináleží, aby v štádiu určenia skutočností relevantných pre túto žiadosť spolupracoval s takýmto žiadateľom v súlade s článkom 4 ods. 1 uvedenej smernice (pozri v tomto zmysle rozsudok M., EU:C:2012:744, bod 65).

57 V tomto ohľade treba uviesť, že podľa článku 4 ods. 3 písm. c) smernice 2004/83 musí byť toto posúdenie individuálne a musí zohľadňovať individuálne postavenie a osobné okolnosti žiadateľa, vrátane faktorov, ako sú jeho minulosť, pohlavie a vek, s cieľom posúdiť, či na základe tejto situácie činy, ktorým bol alebo mohol byť žiadateľ vystavený, možno považovať za prenasledovanie alebo vážne bezprávie.

58 Ďalej, ako bolo pripomenuté v bode 51 tohto rozsudku, v rámci posúdení uskutočnených príslušnými orgánmi na základe článku 4 uvedenej smernice, pokiaľ určité aspekty vyhlásení žiadateľa o azyl nie sú podložené písomným alebo iným dôkazom, tieto aspekty nevyžadujú potvrdenie, ak sú splnené kumulatívne podmienky stanovené v článku 4 ods. 5 písm. a) až e) tejto smernice.

59 Čo sa týka spôsobov posúdenia vyhlásení a písomných alebo iných dôkazov dotknutých v každej z vecí samých, na účely poskytnutia užitočnej odpovede vnútroštátnemu súdu je potrebné obmedziť túto analýzu na preskúmanie, či sú s ustanoveniami smerníc 2004/83 a 2005/85, ako aj s ustanoveniami Charty zlučiteľné na jednej strane posúdenia uskutočnené príslušnými orgánmi prostredníctvom výsluchov založených najmä na stereotypoch týkajúcich sa homosexuálov alebo podrobných výsluchoch o sexuálnych praktikách žiadateľa o azyl, ako aj možnosť týchto orgánov súhlasiť s tým, aby uvedený žiadateľ absolvoval „testy“, ktoré by preukázali jeho homosexualitu a/alebo dobrovoľne predložil videonahrávky svojich intímnych aktov, a na druhej strane možnosť príslušných orgánov rozhodnúť o nedôveryhodnosti len na základe toho, že žiadateľ svoju údajnú sexuálnu orientáciu neoznámil pri prvej príležitosti, ktorá mu bola daná, aby uviedol dôvody prenasledovania.

60 Pokiaľ ide v prvom rade o preskúmania založené na výsluchoch týkajúcich sa otázky, či dotknutý žiadateľ o azyl pozná združenia na obranu záujmov homosexuálov a podrobnosti týkajúce sa týchto združení, podľa žalobcu vo veci samej vo veci C-150/13 z nich vyplýva, že uvedené orgány zakladajú svoje posúdenia na stereotypných predstavách týkajúcich sa správaní homosexuálov, a nie na konkrétnej situácii konkrétneho žiadateľa o azyl.

61 V tomto ohľade treba pripomenúť, že článok 4 ods. 3 písm. c) smernice 2004/83 príslušným orgánom ukladá, aby pri svojom posúdení zohľadnili individuálne postavenie a osobnú situáciu žiadateľa, a článok 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85 od týchto istých orgánov vyžaduje, aby pri vedení pohovoru zohľadnili osobnú alebo všeobecnú situáciu, do rámca ktorej patrí žiadosť o azyl.

62 Hoci výsluchy týkajúce sa stereotypných predstáv môžu byť užitočné pre príslušné orgány na účely tohto posúdenia, posúdenie žiadostí o priznanie postavenia utečenca výlučne na základe stereotypných predstáv spájajúcich sa s homosexuálmi nezodpovedá požiadavkám ustanovení uvedených v predchádzajúcom bode, keďže uvedeným orgánom neumožňuje zohľadniť individuálnu a osobnú situáciu dotknutého žiadateľa o azyl.

63 Preto neschopnosť žiadateľa o azyl odpovedať na takéto otázky nemôže sama osebe predstavovať dostatočný dôvod pre vyvodenie záveru o nedôveryhodnosti žiadateľa, keďže takýto prístup by bol v rozpore tak s požiadavkami článku 4 ods. 3 písm. c) smernice 2004/83, ako aj s požiadavkami článku 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85.

64 V druhom rade, hoci vnútroštátne orgány môžu dôvodne pristúpiť k výsluchom určeným na posúdenie skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl, otázky týkajúce sa podrobností sexuálnych praktík tohto žiadateľa sú v rozpore so základnými právami zaručenými Chartou a najmä s právom na rešpektovanie súkromného a rodinného života, ako je potvrdené v článku 7 Charty.

65 Pokiaľ ide v treťom rade o možnosť vnútroštátnych orgánov akceptovať, ako to navrhli niektorí žalobcovia vo veci samej, vykonanie homosexuálnych aktov, absolvovanie prípadných „testov“ na účely preukázania ich homosexuality alebo predloženie uvedenými žiadateľmi takých dôkazov, ako sú videonahrávky ich intímnych aktov, je potrebné zdôrazniť, že okrem toho, že uvedené dôkazy nemajú nevyhnutne dôkaznú hodnotu, mohli by predstavovať zásah do ľudskej dôstojnosti, ktorej rešpektovanie zaručuje článok 1 Charty.

66 Navyše povoliť alebo akceptovať takýto typ dôkazov by bolo podnetom pre ostatných žiadateľov a *de facto* by to znamenalo uložiť im povinnosť predložiť takéto dôkazy.

67 V štvrtom rade, čo sa týka možnosti príslušných orgánov rozhodnúť o nedôveryhodnosti najmä v prípade, že tento žiadateľ nepoukázal na svoju údajnú sexuálnu orientáciu pri prvej príležitosti, ktorá mu bola daná, aby uviedol dôvody prenasledovania, je potrebné uviesť toto.

68 Z ustanovení článku 4 ods. 1 smernice 2004/83 vyplýva, že členské štáty môžu považovať za povinnosť žiadateľa predložiť „čo možno najskôr“ všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu.

69 V každom prípade vzhľadom na citlivosť otázok dotýkajúcich sa osobnej sféry určitej osoby a najmä jej sexuality nemožno dospieť k záveru o jej nedôveryhodnosti len na základe toho, že z dôvodu svojej zdržanlivosti pri odhaľovaní intímnych aspektov svojho života táto osoba ihneď neoznámila svoju homosexualitu.

70 Ďalej treba poukázať na to, že povinnosť stanovená v článku 4 ods. 1 smernice 2004/83 predložiť „čo možno najskôr“ všetky dôkazy potrebné na zdôvodnenie žiadosti o medzinárodnú ochranu je zmiernená požiadavkou uloženou príslušným orgánom v článku 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85 a článku 4 ods. 3 smernice 2004/83, aby pri vedení pohovoru zohľadnili osobnú alebo všeobecnú situáciu, do ktorej rámca patrí žiadosť o azyl, a najmä zraniteľnosť žiadateľa, a aby túto žiadosť posúdili na individuálnom základe a zohľadnili pritom individuálne postavenie a osobnú situáciu každého žiadateľa.

71 Domnievať sa preto, že žiadateľ o azyl nie je dôveryhodný len preto, že neodhalil svoju sexuálnu orientáciu pri prvej príležitosti, ktorá mu bola daná na vyjadrenie dôvodov prenasledovania, by viedlo k nesplneniu požiadavky uvedenej v predchádzajúcom bode.

72 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné odpovedať na otázku položenú v každej z vecí C-148/13 až C-150/13 takto:

— Článok 4 ods. 3 písm. c) smernice 2004/83, ako aj článok 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85 sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia, aby príslušné vnútroštátne orgány konajúce pod dohľadom súdu pri preskúmaní skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl, ktorého žiadosť sa zakladá na obave pred prenasledovaním z dôvodu tejto orientácie, posúdili vyhlásenia tohto žiadateľa, ako aj písomné a iné dôkazy predložené na podporu jeho žiadosti prostredníctvom výsluchov založených výlučne na stereotypných predstavách o homosexuáloch.

— Článok 4 smernice 2004/83 sa s prihliadnutím na článok 7 Charty má vykladať v tom zmysle, že bráni, aby v rámci tohto preskúmania príslušné vnútroštátne orgány uskutočnili podrobné výsluchy o sexuálnych praktikách žiadateľa o azyl.

— Článok 4 smernice 2004/83 sa s prihliadnutím na článok 1 Charty má vykladať v tom zmysle, že bráni, aby v rámci uvedeného preskúmania uvedené orgány akceptovali také dôkazy, ako je vykonanie homosexuálnych aktov dotknutým žiadateľom o azyl, absolvovanie „testov“ týmto žiadateľom s cieľom preukázať jeho homosexualitu alebo predloženie videonahrávok takýchto aktov dotknutým žiadateľom.

— Článok 4 ods. 3 smernice 2004/83, ako aj článok 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85 sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia, aby v rámci uvedeného preskúmania príslušné vnútroštátne orgány dospeli k záveru o nedôveryhodnosti vyhlásení dotknutého žiadateľa o azyl len z dôvodu, že nepoukázal na svoju údajnú sexuálnu orientáciu pri prvej príležitosti, ktorá mu bola daná, aby uviedol dôvody prenasledovania.

O trovách

73 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Článok 4 ods. 3 písm. c) smernice Rady 2004/83/ES z 29. apríla 2004 o minimálnych ustanoveniach pre oprávnenie a postavenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva ako utečencov alebo osôb, ktoré inak potrebujú medzinárodnú ochranu, a obsah poskytovanej ochrany, ako aj článok 13 ods. 3 písm. a) smernice Rady 2005/85/ES z 1. decembra 2005 o minimálnych štandardoch pre konanie v členských štátoch o priznávaní a odnímaní postavenia utečenca sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia, aby príslušné vnútroštátne orgány konajúce pod dohľadom súdu pri preskúmaní skutočností a okolností týkajúcich sa údajnej sexuálnej orientácie žiadateľa o azyl, ktorého žiadosť sa zakladá na obave pred prenasledovaním z dôvodu tejto orientácie, posúdili vyhlásenia tohto žiadateľa, ako aj písomné a iné dôkazy predložené na podporu jeho žiadosti prostredníctvom výsluchov založených výlučne na stereotypných predstavách o homosexuáloch.

Článok 4 smernice 2004/83 sa s prihliadnutím na článok 7 Charty základných práv Európskej únie má vykladať v tom zmysle, že bráni, aby v rámci tohto preskúmania príslušné vnútroštátne orgány uskutočnili podrobné výsluchy o sexuálnych praktikách žiadateľa o azyl.

Článok 4 smernice 2004/83 sa s prihliadnutím na článok 1 Charty základných práv Európskej únie má vykladať v tom zmysle, že bráni, aby v rámci uvedeného preskúmania uvedené orgány akceptovali také dôkazy, ako je vykonanie homosexuálnych aktov dotknutým žiadateľom o azyl, absolvovanie „testov“ týmto žiadateľom s cieľom preukázať jeho homosexualitu alebo predloženie videonahrávok takýchto aktov dotknutým žiadateľom.

Článok 4 ods. 3 smernice 2004/83, ako aj článok 13 ods. 3 písm. a) smernice 2005/85 sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia, aby v rámci uvedeného preskúmania príslušné vnútroštátne orgány dospeli k záveru o nedôveryhodnosti vyhlásení dotknutého žiadateľa o azyl len z dôvodu, že nepoukázal na svoju údajnú sexuálnu orientáciu pri prvej príležitosti, ktorá mu bola daná, aby uviedol dôvody prenasledovania.

Podpisy